

Kísértetek

Ma újra látom őket. Nem éjszaka, mivelhogy sötétben alig járnak már kísértetek. Reggel korán, az orgonavirágtól keserű levegőben, felhőktől vattázott ég alatt állnak sorban az aszfalton vagy százan azok, kiket már évek óta ismerek. Csupa-csupa asszony, hajadonfőtt. Akadnak közöttük kalapos úrhölgyek is, akik gyászruhát viselnek, töpörödött özvegyek naspolyasárga bőrrrel, merev szembogárral, kik a két kezükön egy-egy árvát vezetnek, mintegy önkéntelenül tüntetve. Nem türelmetlenkednek. Faarcukon közöny van és unalom. A kisfiúk és kisleányok sem nyugtalanzkodnak, ácsorognak, akár anyjuk, mert vérük – vékony ebédek miatt – csöndesen, alázatosan kering, nem ficáncol, mint más gyermekeké. Percek, órák múlnak el, s – egy szemben levő kávéházból látom – még mindig ott rostokolnak. Várnak.

Megtudom, mire várnak. A boltban, melynek még nem nyílt ki ajtaja, kedvezményes tojást adnak majd, mely három koronával olcsóbb, mint egyebütt. Ettől riadok meg. Mert az éjféλι szellemeiktől, kik vádolnak és életet rabolnak, nem félek annyira, mint ezektől a reggeli kísértetektől, kik tojást visznek, s kilenc vagy tizenkét papírkoronáért panasztalanul sorakoznak, és nézik, hogy múlik fejük fölött az élet. Micsoda képzelet tud kínálni ilyen ördögös türelemjátékot? Hiszen számításuknak már üzleti alapja sincsen. Ha az alatt kötnének, porolnának, súrolnának, kétszer annyit keresnének. Jaj, de drága az az olcsó tojás. Csakhogy a szegénység nem gondolkozik. Az megy a maga útján, ragaszkodva a régihez, az évek óta beléedezett türelemmel, némán. Ők valóban kísértetek: a háború kísértetei.

Akkor sem tudtam megszokni ezt a fölvonulást soha, a legínségesebb napokban sem, mikor a pékek, mészárosok üzletei előtt ezrével álltak a riadt zarándokok, s a szenvedők hosszú körmenete szinte összeért az egész városban. Szememben semmi sem alázza meg mélységesebben az embert, mint a várakozás. A börtönbüntetés mivolta sem egyéb. Aki négykézláb ugat a többiek mulatságára, pénzért, több emberi méltóságot őriz meg,

mint az, aki vár, s hallgatóan elfogadja, hogy az ő ideje nem érték, élete teljesen haszontalan. Nagyon-nagyon megtanította erre az embereket a háború, annyira, hogy ma már el se tudnak képzelni mást, s mindenki él vele, de én akárhol látok ilyen ácsorgást, itt vagy az idegen követségek kapujában, kétségbeesem, düh fojtogatja torkomat, mert tudom, hogy egy ötlettel máról-holnapra meg lehetne szüntetni. Csak egy csöpp embertiszteletet kellene tanulnunk, s belátnunk, hogy az önmegtagadás iskolája után önérzetleckét kellene adnunk mindenkinek, ki a gúlaépítő rabszolgáknál közönyösebben vesztegeti meddő napjait egy céltalan célért, egy megrögzött és hitvány szokás miatt, melyet csupán a barbarizmus igazolhat. Ennyire nem lehet megalázni egy embert sem.

A kísértetek, kik ott künn a tojástáncot járják, még mindig nem indulnak meg. Makacsul be van zárva az ajtó. Miért és meddig? Nem fontos. Senki se felelős azért, hogy vagy száz szegény nő egész délelőttje elvesz. Fekete kendőjük búsan leng a fanyar szélben.

(*Pesti Hírlap*, 1922. május 14. – H, 60–61. old.)